

○ Judas Iskariot

- Ik ben een verrader, maar ik weet het tenminste

In 2006 schreef Désanne van Brederode in opdracht van theatergezelschap Het Syndicaat, in het kader van het festival God zoekt het Syndicaat (en hier is het), de monoloog Judas. De auteur geeft inzicht in de overwegingen van het Bijbelse personage Judas Iskariot voor en na zijn fatale verraad van Jezus. De hier geplaatste versie is op verzoek van de redactie herzien.

Désanne van Brederode

Begin: onrustig, snel, overdreven monter. Misschien met het overdreven – dus argwaan wekkende - enthousiasme van een bekeerling?

Een paar weken geleden. Zes. Zes weken geleden, zoiets. Ik loop buiten. Een mooie ochtend, nog fris, zonnig - zingende vogels, en vlak boven de grond een dunne laag mist, bijna roze. Dauw in de bomen, op het gras. Uit de werkplaatsen de eerste geluiden. De fanatieke bedrijvigheid van de vroege ochtend; snelle hamers, het heldere geluid van metaal op metaal, voetstappen, schorre stemmen die orders uitdelen: por het vuur op, haal eens water... Als ik bij de bakkerij naar binnen kijk, zie ik drie jongens dikke bollen draaien uit het

deeg in de trog. Ze leggen ze op een bakplaat, binnen vijf minuten gaan de broden de oven in, de eerste lading kan er alweer uit, ik snuif de zoete geur op en één van de jongens betrapt me, herkent me, werpt me een misbaksel toe. Ik brand mijn handen eraan, laat het vallen, raap het op, sla het zand eraf, lach, bedank hem, steek het broodje in mijn zak - als het is afgekoeld eet ik het op.

Zo'n ochtend. Je kent het wel. Zo'n stemming van: alles is goed, ik leef, ik besta, ik ben getuige van andere levens en die zijn ook goed, prachtig zelfs, wat wens je nog meer? Dit, dit is het wat ze met het paradijs bedoelen. Feestelijke, alledaagse bedrijvigheid, mooi weer, mooi licht, mooie meisjes op de markt, meisjes in mooie kleren, die mooi naar mij glimlachen, die zelfs heel mooi, heel stil denken: dat is Judas, Judas Iskariot... Ja! Zo'n ochtend waarop je denkt: al kon ik alles kopen wat hier ligt uitgestald, dan nog zou ik het niet doen. Nergens behoefte aan, geen enkel verlangen - een voldaan gevoel.

Ja, zo was het. Ik slenter maar door, zin in aanspraak had ik niet, misschien was mijn lopen een vorm van bidden, met open ogen, een dankgebed met mijn voeten, niks verhevens aan. Ik kom bij de stadsmuur. Bij de poort zit een bedelaar, als gewoonlijk. Als ik dichterbij kom zie ik dat hij slaapt, misschien heeft hij de avond ervoor te veel gedronken: zijn pokdalige gezicht is vuurrood en glimt van het zweet. En de stank! Alsof de damp van hem afslaat. Braaksel, knoflook - rauw-, bedorven vlees. Mijn maag draait zich om, maar ik denk: ook dit is het leven, vecht er niet tegen, ontvlucht het

niet... Omhels het. Al die schoonheid zou niks betekenen zonder deze smet erop, deze barst erin, ja toch?

Misschien heb je zo'n vieze vent wel nodig om te kunnen genieten van alles wat wél op onnadrukkelijke wijze perfect is, van de geur van de nog vochtige basilicumplanten, de rozemarijn, van de iriserende schubben van de pasgevangen karpers, van de muziek die zomaar ontstaat wanneer de koperslager zijn vaatwerk stapelt...

De man slaapt, de man wordt wakker. Hij opent zijn schele, bloeddoorlopen ogen. Hij rochelt, hij spuugt op de grond. Hij krabt de neten uit zijn haar. Bijt een gescheurde, zwarte nagel af. Ik weet dat hij mij ziet, mij heeft zien aankomen. Ja, hij heeft zich slapende gehouden, maar mij al beloerd van tussen zijn plakkerige wimpers en nu richt hij het woord tot mij, de bekende vraag om de bekende aalmoes, ik tast in mijn zak, vind nog een stuk van mijn broodje, gooi het achteloos in zijn schoot.

'Hoho!' Dat zegt 'ie. 'Hoho! Zo kom je niet weg! Ik ken jou, jongen. Ik ken jou. Jij bent een volgeling van die Jezus van Nazareth en die zou nooit...'. Stom, maar ik ga er op in, ik vraag: 'Die zou nooit... Nooit wát, mijnheer?!' De dronkelap houdt het korstje in de lucht. Dreigend, alsof hij het in mijn gezicht wil gooien. Apengrimas. Achter de baard blikkeren een paar goudgele tanden. 'Een stuk afgekloven brood! Hoe lang zit dat al in die zak van jou? Heb je geen geld? Een beetje startkapitaal? Jouw Jezus zou mij meteen een nieuw leven hebben gegeven. Dat zegt iedereen. Hij kijkt je aan, hij legt een hand op je kop, hij drijft de duivel uit of weet ik veel,

plant het zaad van het succes in je borst, het is een toverkunstje, maar het werkt, want de volgende dag al ben je een ander mens, iemand die opnieuw kan beginnen, met alles. Nou goed dan, geld geeft hij niet, maar wat hij zeker niet geeft is een kruimel oud brood! Hier, moet je kijken, het is op de grond gevallen ook nog, het zand zit er nog aan!

De ondankbare hond. Ik wil weglopen, maar de man staat op, trekt aan mijn mantel.

'Zou je mij dit ook hebben gegeven als je meester erbij was geweest? Nou?! Waar is 'ie eigenlijk? Waar zijn de anderen? Net als jij maar een beetje lummelen, zeker. Discipelen noemen jullie jezelf! Maar discipline? Ho maar. Waar is jouw Jezus? Zeg op!'

Ik zeg dat ik het niet weet. Soms trekt hij zich terug om te bidden, zeg ik. Tussen redevoeringen, geestuitdrijvingen en handopleggingen door. Gaat hij het onbewoonde land in, een berg op, aan de rand van de woestijn. Dan blijft hij langer dan een etmaal weg. Een enkele keer neemt hij twee, drie vrienden mee, maar ze houden het waken niet vol en als ze de slaap uit hun ogen wrijven, zien ze een stralend wit licht rondom Jezus, schalt de stem van de Allerhoogste uit een donkere wolk... Toen ze mij dat vertelden werd ik aanvankelijk verteerd door jaloezie. Waarom zij wel, en ik niet? Later begreep ik dat er soorten van... Hoe zal ik het zeggen?... 'uitverkorenheid' bestaan.

Misschien ben ik iemand die geen ander godsbewijs nodig heeft dan ochtenden als deze, waarop alles klopt. Als de

woorden, de regels, de beeldspraak, het rijm in een waarachtig gedicht.

'Wat ik Jezus kwalijk neem,' begint de dronkeman weer '... is dat hij zichzelf zo onmisbaar maakt. Ik bedoel: als je werkelijk het beste met de mensheid voor hebt... En dat heeft hij toch? Als je werkelijk het beste met iedereen voor hebt, en je hebt verdomme twaalf leerlingen, discipelen of voor mijn part *vrienden* die alles en iedereen hebben verlaten om met jou mee te gaan, die met hun laatste spaarcenten in je levensonderhoud voorzien, zodat je niet meer hoeft te timmeren... Als je dat allemaal hebt, én daarbij merkt dat je je werk niet aankunt, dat je af en toe even alleen moet zijn... Dan zorg je er toch voor dat die vrienden het werk gedurende jouw afwezigheid kunnen voortzetten?! Wat, als Jezus plotseling doodgaat? Wie neemt de boel dan over? Niemand. Zonder hem zijn jullie niks, maar wij, het volk ook niet. Eén aanval van dodelijke koorts, weg Jezus, en we zijn allemaal weer terug bij af. Een béétje leermeester geeft zijn ambacht door. Een goede koning ziet vooruit en als hij door wat voor omstandigheden ook kinderloos is gebleven, kiest hij zich al bij zijn kroning een waardige vervanger. Zodat het land, wanneer hij onverhoopt jong sterft, verzorgd achterblijft. Maar van zijn gaven deelt jullie meester niks uit. Hij heeft het alleenrecht op zijn toverkunsten. Dat is niet gul. Dat is ijdel. Kan hij zich nog zo genereus voordoen, maar hij is doodsbang voor concurrentie. Voor inwisselbaarheid. Heeft hij ook maar iets gedaan om Johannes de Doper, die hij toch voor een serieus profeet aanzag, uit de gevangenis te krijgen?'

Het verbaast me dat de bedelaar zo goed uit zijn woorden komt. Zijn dialect komt me bekend voor. En als hij zinspeelt op mijn verleden, mijn drankzucht, goklust, mijn gerotzooi met de hoeren die achter de met juwelen en zijden doeken volgestouwde, witgepleisterde bazaars op schimmelige, schemerige binnenplaatsen hun vuile klusjes opknappen, te midden van hun vuile, hongerige bastaardkinderen, als hij zegt dat ik, juist ik, toch weet hoeveel werk er nog te verzetten is... Dan weet ik dat wij ooit vrienden zijn geweest. 'Nahoem!' roep ik. Jij bent Nahoem!' Ik durf hem niet te omhelzen. Zijn stank deert me niet meer, het is schuldgevoel dat me ervan weerhoudt mijn oude maat te kussen.

Ooit waren hij en ik de slimste jongetjes van de klas. Snel, sluw en scherpzinnig. Altijd met alles als eersten klaar; onze leraren konden ons amper bezighouden. Op een dag wisten we zelfs meer dan die zogenaamde wijze mannen met hun grijze baarden – we wisten oneindig veel meer, en we wisten ook alles beter. Dromers werden we, spijbelaars, avonturiers in de geest. Maar aan de mooie verhalen die we voor elkaar verzonnen, aan de theorieën en utopieën die we voor elkaar bouwden, uitsluitend om elkaar te imponeren, hadden we op den duur niet meer genoeg. Noem het: het drama van het hoogbegaafde kind. Verveling, verveling. We verveelden ons dood. Waar bleef het echte, het spannende, het volle, het enerverende leven nou? Het leven dat we uit onze verbeelding kenden? Waarom was er nog zo weinig over dat onze zintuigen kon prikkelen, ons intellect kon aanvuren, waar was het werk, de taak die ons zou uitdagen, elke dag weer? Waar konden wij met onze begeestering terecht?

Waren we nog wel begeistert? Nee. We hadden honger en dorst. Kennishonger, dorst naar grootse ervaringen, we stonden strak van een dadendrang die geen kant op kon, niemand leek op ons talent te wachten... Wat zeg ik nu? Op ons talent? Op onze genialiteit!

De rest mag duidelijk zijn. In plaats van lijvige boeken te schrijven, gingen Nahoem en ik onze boeken leven. In elk geval: dat dachten we. We leefden van God los, deden alles wat God verboden heeft, we raakten elkaar kwijt, het werd ieder voor zich, wij gulzigaards, wij gretige genieters, onverzadigbaar... En op die weinige momenten waarop ik iets van wroeging voelde... maakte ik mezelf wijs dat God misschien wel in de smerigste zonden woont, je kon nooit weten... Ja, misschien vond je toch pas op de bodem van de allerzwartste drek... Dat licht wat mensen doorgaans diepgang noemen, heiligheid, mystieke kennis van het oergeheim... Hoe je eigen intellect je een loer kan draaien! Kan recht-denken wat krom is.

Met mijn dronken kop, met mijn door-en-door cynische dronken rotkop stond ik ooit achteraan in een rij... Ik liep achter de meute aan, een opstootje, altijd leuk... en opeens hoorde ik iemand zeggen: 'Zalig de armen van geest...'. Zomaar. En ik zocht de man met de zachte stem, en ik vond hem vlak bij mij, naast mij, en ik zei: 'Zalig? Zalig? Klets niet, het is juist domheid die de wereld zo treurig maakt. Als deze mensen eens een goed boek zouden lezen, zouden leren nadenken, zorgvuldig, op eigen kracht... Dan zouden ze minder te lijden hebben van al die valse machthebbers, die misbruik maken van hun goede vertrouwen. En niet zo

dankbaar zijn met een loos pleziertje als dit knokpartijtje, waarover ze weer dagen kunnen kletsen. Zielloze, elkaar napratende kuddedieren. En dat zou zalig zijn?!' De man keek me aan en knikte. Ja, hij was het met me eens.

Toen pakte hij mijn hand en stelde een vraag die ik nooit meer zal vergeten: '...Maar durf jij arm van geest te worden?' Ja, dat vroeg hij. Alsof hij dwars door me heen keek. Alsof hij zag hoe rijk van geest ik was, altijd geweest was, schatrijk, trotsrijk, dodelijk vervelend rijk, ongezond rijk, onverdiend rijk, veel te rijk, de rijkste.

Durfde ik arm van geest te worden? Was dit niet de moeilijkste opdracht die mij ooit gegeven was? Was dit niet de vraag waarop ik had gewacht... De pijnlijkste hersenkraker? En hoe kon ik de vraag beantwoorden, anders dan door mezelf met hoofd en hart, en met hart en ziel, en met ziel en geest, en huid en haar aan die vreemde, helderziende leermeester over te geven?

Laat mij arm worden, Jezus. Schop dat zeurende, arrogante, leugenachtige, o, zo speelse, altijd voortjagende, lucide brein uit mijn kop en leg er jouw eenvoud in. Jouw simpele, bijna kinderlijke liefde, die niet met complimenten rekt. Ik vroeg het - het gebeurde. Ik hoefde niet te smeken. Het gebeurde. Ik volgde hem. Maar het kan evengoed zijn dat hij mij volgde – hij week niet meer van mijn zijde. Alsof hij mij evenzeer nodig had, als ik hem. Onzin, dat snap ik wel. Kijkend en luisterend naar Nahoem, die ik al haast vergeten was, vraag ik me plotseling af: 'Waarom ben ik wel gered en hij niet? Waarom kan ik hier vrij en in vrede rondlopen, zonder enige

begeerte - en is hij nu zo'n oude, boze, kranke man geworden, ziek van goedkope wijn en vluchtig genot?' God is niet rechtvaardig, maar dat wisten we al. Door Jezus ben ik gaan denken dat Hij wel rechtvaardig is, en dat het op geloof aankomt.

Toch heeft Nahoem, nog altijd briljant, gelijk. Wat, als Jezus nu inderdaad sterft? Als een adelaar hem de ogen uitpikt, een schorpioen hem de gifsteek toebrengt, een dolle stier hem op de horens neemt, een leeuw hem verscheurt, een rover hem wurgt? Dan is niet al het werk gedaan. Dan kunnen wij, dan kan niemand Jezus' werk voortzetten. We kunnen van alles hopen, wensen, willen... 'Wohlt Ihr den totalen Gerechtigkeit?!', maar zolang we niet kunnen wat Jezus vermag, zullen er smerige bordelen blijven bestaan, goed verstopt achter fonkelende façades, en uitgemergelde kinderen, en mannen als Nahoem. En we zullen ze niet kunnen helpen. Niet zoals Jezus, met zijn wonderen. Die bovendien rekent met een vroege dood. Die regelmatig waarschuwt voor valse messiassen en profeten. Nahoem heeft gelijk, denk ik, gelijk: Jezus gelooft dat hij onvervangbaar is en wil dat graag zo houden.

Ik wil niet twifelen aan mijn meester. Kan het niet zo zijn dat Jezus ons, zijn vrienden, zijn gaven allang gegeven heeft - alleen hebben wij er nog nooit iets mee uitgericht en daarom weten we niet... Zo kan het zijn. Waarom probeer ik het niet een keer? Stel dat ik de gaven inderdaad bezit. Je bent een idioot als je het niet probeert en hier dient zich een proefpatiënt aan. Baat het niet dan schaadt het niet...

Dát denk ik opeens en ik pak het stukje brood weer en zeg: 'Nahoem, luister goed. Aan handoplegging durf ik me niet te wagen. Maar laten we een simpel sommetje maken. Eén: Ik, Judas Iskariot, ben door Jezus genezen en veranderd in een beter mens. Twee: Ik, Judas Iskariot, heb vanmorgen van dit, mij als een geschenk toegeworpen, brood gegeten. Drie: Dit brood is door mij aangeraakt, in stukken gebroken. Het kan best zo zijn dat mijn veranderde, nieuwe, betere ik, ook het brood veranderd heeft. Vier: Het kan dus ook zo zijn dat als jij dit brood eet... Een sommetje. Probeer het.'

Nahoem neemt het brood aan, argwanend. Maar hij eet en onmiddellijk beginnen zijn ogen te schitteren. Hij schudt zijn dronkenschap van zich af zoals een hond die heeft gezwommen de waterdruppels uit zijn vacht schudt, onstuimig, opgetogen, hij staat op, bepaald niet wankel, slaat zijn armen om mijn hals en de volle geur van bloeiende Dasmascusrozen na een onweer deint om ons heen. Voor me staat een jongeman die alleen nog een bad, een barbier en schone kleren nodig heeft om naar de stad van zijn vader te kunnen terugkeren; en dankbaar om zijn terugkomst zal zijn familie de boerderij aan hem overdoen - hij weet het zeker, het is geen loze praat, ik geloof hem. Mijn laatste zilverling geef ik nu ook, genoeg voor schoon goed en eten voor onderweg. Drie weken later bereikt mij het bericht dat Nahoem goed is aangekomen, dat zijn vader in vrede is gestorven, dat hij inderdaad... Een uitnodiging voor zijn bruiloft ontvang ik ook. Ik ben verbijsterd. Sprakeloos. Vreugde die bijna angstig maakt. Een gave! Ik?! Die niets meer hoefde, niets meer zocht...

Nu stiller, ingetogener

We waren met de hele groep bijeen. We naderden Jeruzalem. Ik vroeg aan Jezus of ik hem onder vier ogen kon spreken. 'Nou goed, even dan, zeg het maar Judas...', en ik vertelde hem van het wonder dat ik had laten plaatsvinden gedurende Zijn afwezigheid.

'Toeval,' zei Jezus. 'Een stukje brood, zei je? Je had er brood voor nodig?!' Op zo'n minachtende toon. Van 'verbeeld-jij-je-maar-niks.'

Ik legde Jezus de vragen voor die Nahoem me had gesteld. Ik zei: 'Als dit verhaal dan geen wonder is, als jij ervan overtuigd blijft dat jouw vrienden niet kunnen, nooit zullen kunnen wat jij kunt, waarom laat je dat dan zo? Waarom leer je ons niet hoe het wél moet? Zodat we jouw werk kunnen voortzetten wanneer je zelf afwezig bent? Er is nog zo ongelooflijk veel te doen,' dat zei ik, ik zei dat ik zo graag veel meer mensen zou willen helpen, zoveel meer mensen een verandering gunde, ik zei: 'Hoe moet het als jij onverhoopt doodgaat?' en zweeg toen ik in zijn ogen keek, die donker waren als de nacht, als aarde op de bodem van een kuil, als droesem, als geronnen bloed, intriest.

Hoe hij de stad binnenreed, op een simpele muilezel, dat was een stunt. Maar na die zegetocht, dat hysterische gezwaai met palmtakken en het Hosanna-gejubel, sloeg mijn vertwijfeling om in woede. Ik mocht Nahoem genezen

hebben, met niets dan mijn geloof in Jezus – maar Jezus geloofde mij niet. Wat hij deed, noemde men wonderen – deed een ander, een vriend, precies hetzelfde, dan heette dat plotseling toeval. Stom, stom toeval. Er kan er maar één de baas zijn, toch? Valse rat, dacht ik. Met je goed geacteerde nederigheid!

Ik maakte me los uit de vriendenclub. Uit de gehersenspoelde sekte. Ik kocht een kruik wijn, voor mij alleen. Niet om me te bezatten. Om weer te kunnen denken. Te kunnen denken zoals ik vroeger had gedacht; snel, scherp. En spits. En systematisch. Soeverein. Ik herinnerde me een gesprek dat we voerden halverwege Jezus' grote Israël-tournee. Misschien kinderachtig, maar ik had het destijds niet kunnen uitstaan dat Jezus er voor een groot publiek met mijn verhalen vandoor ging, zonder bronvermelding. Ja, ik zeg het nu zoals het was: de meeste parabels waren van mij! Dat wist ik, dat wisten de anderen, dat wist hijzelf het beste. Jezus begreep mijn kwaadheid, o, o, wat begreep hij alles weer goed en stelde me gerust. Zoals Johannes de visionair was en Simon Petrus de Doener, zo was ik, Judas, de filosoof en literator - dat zou hij nooit ontkennen. Maar deed het er werkelijk toe wie mijn verhalen vertelde? Ging het er niet vooral om dat ze effect hadden? We dienden toch dezelfde zaak, wie de speeches schreef was dan toch niet belangrijk? Mensen kwamen voor hem, wilden hem horen spreken - als Jezus mij naar voren zou hebben geschoven, Judas, de man met het borende intellect maar zonder de zo 'menselijke' warmte, zonder die zo onmiddellijk treffende tederheid... Dan zou het publiek

veel minder ontvankelijk voor dezelfde woorden zijn. Dat zei hij, min of meer, en ik heb zijn uitleg mak aanvaard. Natuurlijk, Jezus, vergeef me mijn kleinzielige jaloezie... 'Nog een verhaaltje nodig? Morgen voor zonsopkomst heb ik het klaar. Zeg jij maar wat de boodschap moet zijn, ik verzin er wel iets moois omheen. Iets doen met mosterdzaad dit keer, met leliën des velds?'

De wijn werd bitter in mijn mond. Ik was er met open ogen ingetuind. In hem! Ik had me laten gebruiken, als de eerste de beste domme slaaf! Alles voor Jezus, ook als ik niet precies begreep wat hij bedoelde. Met zijn geheimzinnige dubbelzinnigheden: 'Hij die oren heeft, hore...' Ja, ja! En als hij nou nog maar een charismatische leider was geweest! Ik heb niets tegen grote geesten die er eerlijk voor uit komen dat ze sterke leiders zijn, dat iedereen beter af is met hen aan de macht, ik heb niets tegen een harde hand en niets tegen het dienen van zo iemand, in de schaduw, in de anonimiteit. Integendeel - als Jezus de overredingskracht, de visie en uitstraling van een Revolutionair had gehad, had ik me dag en nacht voor hem uit de naad gewerkt, zijn beslissingen filosofisch en retorisch ondersteund, een prachtige massagodsdiensdienst voor hem geschapen, met kruisen wentelend als zonnen, met de verering van het gezonde, vitale lichaam, met de belofte van totale oorlog of totale vrede, net hoe het uitkomt, als het maar totaal is, absoluut. En ja, ik zou in zo'n leider blijven geloven, zelfs als de feiten op de neergang van diens Heilsleer wezen.

Maar na de laatste slok wist ik het zeker: Jezus kwam niet eerlijk voor zijn machtshonger uit. Die speelde dat hij demo-

cratisch was, dat iedereen meetelde, dat zijn koninkrijk voor iedereen binnen handbereik lag. Wat bedoelde Hij eigenlijk met: Ik kom geen vrede brengen, maar tweedracht zaaien? Altijd die raadsels, als je vroeg hoe bedoel je dit dan, en dat, mompelde hij iets over de wil van de Vader, schoof hij de verantwoordelijkheid af naar een Hogere, Onzichtbare macht waarmee hij en hij alleen een lijntje had. Lekker makkelijk. Nee, macht, dat wilde hij niet, hoor. Bah, smerig, macht, o, gruwel... Nee, nee, dat nooit. Zijn koninkrijk was 'niet van deze wereld.' Weer zo'n doodoener. Het gepeupel een gelukkig leven voorhouden, als een vette worst voor hun armzalige tronies, en als ze dan helemaal klaar zijn voor een omwenteling in hun eigen hart, stad, land, wereld, gauw die worst de lucht intrekken. 'Nee-hee, ik bedoelde niet dat er nú al... Niet hier op aarde, ben je gek! Mijn koninkrijk beëft je pas na je dood, hè?' God, wat een uitstel van executie. Zo kan ik het ook.

Ja, dat dacht ik. Jezus viel door de mand: de o, zo gewoon, zo bescheiden gebleven goeroe bleek een listige, door-en-door Joodse oplichter. Een mies mannetje en precies zo vals en hypocriet als de Farizeeërs die hij aanviel. Zo kon ik het ook. En steeds weer dat gehamer op Zijn onvervangbaarheid. 'Ik ben de weg, de waarheid en het leven, niemand komt tot de Vader dan door Mij.' Noem dat maar nederig.

Het wonder met Nahoem had ook mij veranderd. Al sukkelde ik nog steeds als een lijdzaam schaap achter hem aan, ik doorzag Jezus helemaal. Niet goed - geld terug. Vlak voor Pesach bezocht ik een paar Hogepriesters en soldaten en

vertelde hen waar ze de smeerlap konden vinden. Leg die dertig zilverlingen maar onder een boom, ik pak ze later wel, ik moet eerst nog naar dat Avondmaal van hem en het gerinkel in mijn zak zou me maar verdacht maken. Het bekende verhaal. Ik ga naar dat bovenzaaltje waar ze allemaal zitten, geef Jezus een kus, schuif aan. Pakt Jezus opeens het brood dat voor hem ligt. Hij breekt het.

Ik herken het gebaar. Ik denk terug aan de stralende ochtend waarop ik Nahoem ontmoette, aan ons gesprek, aan het stoffige stuk brood dat ik in mijn mantel had voelen branden, alsof het erom vroeg gedeeld te worden, nee, alsof dat broodje al mijn geloof bevatte, al mijn geloof... Mijn geloof in een nieuw leven voor Nahoem. Ik zie Jezus het brood breken, een schoon en ongedesemd brood, ik herken het gebaar, ik denk niet 'Héhé, die truc heb je alweer van mij gejat'. Ik zwijg. Het zwijgt in mij. Het is doodstil.

Ik hoor Jezus denken aan mij, aan mij en mijn brood en mijn geloof en het spontane wonder... En ik begrijp dat Jezus mij werkelijk nodig heeft gehad. Altijd. Dat hij mij inderdaad niet beschouwde als een leerling die niet mag weten wat zijn meester doet, maar als een vriend. Dat hij net zoveel van mij heeft willen leren als ik van hem. Dat hij alleen maar een Messias heeft kunnen zijn dankzij mij, dankzij ons, zijn vrienden. Dat hij zijn wondergaven weliswaar dankte aan God, maar evenzeer aan ons geloof in hem.

Hij zegt dat het brood zijn lichaam is, en de wijn zijn bloed. We eten en drinken zwijgend. Ik zwijg het hardst van iedereen. In mijn mond verandert het brood in zand, in

straatvuil, stof, in kiezels. Steen. De wijn: ijswater dat mijn hart verlamt. Alles bevriest. De tijd wordt stop gezet. Ik ben geketend aan dit moment, kan niet vooruit, kan niet meer terug, niet meer naar links of rechts, naar boven of beneden. Ik wil wel schuilen, maar hij vindt me toch. Hij blijft me zien, omdat hij in mij is.

Ik ben een verrader. Zijn verrader. En hij, hij wist het al. Hij wist het al meteen, dat is het ergste. Ik kijk de kring rond, naar de anderen. Ik denk aan de martelingen en de kruisdood die zullen volgen en aan de anderen die zullen jammeren dat het vreselijk is wat mensen hun heiland aandoen, onmenselijk wreed en dom en laag. Ik kijk weer naar Jezus. Ik ben een verrader, maar ik weet het tenminste. Niet dat dat wat waard is...

Straks, in de hof van Olijven, als Jezus de andere vrienden vraagt of ze nog één nacht met hem willen waken, zullen zij hem verraden. Door in slaap te vallen. Net als hij hen in zijn doodsnood het hardste nodig heeft. En ze zullen zich 's morgens hooguit een beetje schuldig voelen, even maar, daarna wint zelfmedelijden het van genadeloze zelfkritiek: 'Wee ons, we hebben onze vriend verloren!' En het zal niet bij ze opkomen dat ze even grote verraders zijn als ik. Jezus mag mij haten. Hij zal er waarschijnlijk niks van merken dat ik van nacht wél wakker blijf, een dolende, ver uit zijn buurt, en voor hem zal bidden. Hij zal er ook niks van merken dat ik mijzelf ophang precies op het ogenblik dat hij wordt vermoord. Ik kan hem niet redden met dit veel te laat opwellende medeleven-op-afstand.

Ik zal er niet door vergeven worden. In het paradijs zal ik niet met hem samen zijn. Dat hoeft ook niet. Ik zal herinnerd worden als trouweloze duivel en het zal niemand opvallen hoe trouweloos de anderen zijn, in die donkere, slapeloze nacht, waarin Jezus bloed zal zweten van angst en Zijn Vader smeken 'Laat deze beker aan mij voorbijgaan.' Het helpt niet dat ik de beker met hem leeg wil drinken. Zijn pijn wil ondergaan. Maar ik wil trouw kunnen blijven aan mezelf. Als ik ooit nog in een spiegel mag kijken, wil ik kunnen zien dat ik ondanks alles een vriend ben geweest. Te aards soms, te zinnelijk, een dweper... Dan weer te kritisch, te achterdochtig, een afgunstige, een verrader - maar ook iemand die klinkklaar wakker bleef toen alle anderen hun roes uitsliepen en al over het licht van Pasen droomden.

Ik ben bij je, wil ik zeggen, ik ben bij je. Net als tijdens die veertig dagen en nachten in de woestijn, waar je onafgebroken worstelde met je grootse, veel te grote, veel te kleine roeping. Ik heb je met mijn zuigerige vragen, mijn verlokkingen ('Kun je niet van stenen brood maken? Als je God bent, kan dat toch? En kun je niet een keer van de hoogste rots afspringen en weer opstaan? Geef eens een bewijs!') steeds weer het vuur aan de schenen gelegd. Ik heb gezien hoe jij je goddelijke tovenaarsgaven liet voor wat ze waren – alleen om net zo'n mens te worden als ieder ander mens. Jij, die zo bovenmenselijk machtig had kunnen zijn... En ik begreep het niet. Of half. Misschien wilde ik het niet begrijpen. Ja, ik heb meer met jou gestreden dan wie ook. Omdat je Alles voor me was. Mijn overgave aan jou mocht niet klakkeloos zijn, niet zonder slag of stoot gaan - wat ervan rest zijn vuile handen. Maar liefde zonder drek blijft hol.

In liefde die geen etterende littekens nalaat kan ik niet geloven. Zulke liefde is even onvruchtbaar als het hart van degenen die niet eens voor één keer hun heilige nachtrust willen offeren. Zo is het.

En welterusten straks. Laat mij maar slapeloos, om jou, tot in de eeuwigheid.

Désanne van Brederode (1970) studeerde filosofie. In 1994 debuteerde ze met de roman *Ave verum corpus*. Hierna volgden onder meer *Mensen met een hobby* (2001), *Het opstaan* (2004) en *Hart in hart* (2007) en het pamflet *Modern dédain* (2006). Van Brederode schrijft en houdt lezingen, vaak over levensbeschouwelijke thema's. Ze publiceerde onder meer in *De Groene Amsterdammer*, werkte mee aan het radioprogramma *Knetterende Letteren* en het televisieprogramma *Buitenhof*.